

MOLLUSKEN VAN DE VOLGERMEERPOLDER

door

L.J.M. Butot

Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Leersum

Op verzoek van het Centraal Gemeentelijk Milieulaboratorium van Amsterdam werd op 15 oktober 1981 een wandeling gemaakt over de Amsterdamse vuilbelt in de gemeente Broek in Waterland, E.I.S. - matrix 160.156. Het Amsterdamse laboratorium wil gaan onderzoeken in hoeverre vergiften in het milieu zijn doorgedrongen, voornamelijk of en hoe vergiften worden verspreid als zij werden opgenomen in de voedselketen.

De indruk werd verkregen dat, afgezien van de mogelijke plaatselijke vergiftiging van het milieu, de algemeenste Nederlandse mollusken zeker aanwezig zouden kunnen zijn.

Opmerkelijk was dat bij deze vluchtige wandeling over het terrein zelfs geen sporen werden aangetroffen van de slakken Arianta arbustorum, Cepaea nemoralis, Succinea putris, noch van de naaktslak Arion rufus.

Nader onderzoek op de monsterpunten A B en C toonde de aanwezigheid aan van de landslakken (Gastropoda; Stylomatophora):

Deroceras reticulatum (Müller, 1774) A B C

Trichia hispida (Linnaeus, 1758) A B C

Discus rotundatus (Müller, 1774) B C

Oxychilus draparnaudi (Beck, 1837) B C

Cochlicopa lubrica (Müller, 1774) B C

Het merendeel van deze slakken zijn planteneters, zij nemen detritus tot zich, behalve Oxychilus draparnaudi, die een vleeseter is. Onder de verzamelde lege huizen bevinden zich geen soorten die niet als levende dieren werden gevonden. Collega Higler verzamelde op een zevental plaatsen in de noord-zuidoost lopende vaart ten zuiden van het ingangshek in verschillende monsters bijeen de volgende zoetwaterslakken:

Gastropoda Prosobranchia:

Bithynia tentaculata (Linnaeus, 1758) 4 ex.

Valvata piscinalis (Müller, 1774) 6 ex.

Gastropoda Basommatophora:

Planorbarius corneus (Linnaeus, 1758) 1 ex.

Radix auricularia (Linnaeus, 1758) 1 ex.

Physa acuta Draparnaud, 1805 3 ex.

Alle exemplaren zijn lege huisjes en zodanig vers dat mag worden aangenomen dat deze soorten ook levend aanwezig zijn. Het voedsel van de twee prosobranchia is plantaardig, vermengd met veel detritus. De basommatophora zijn vegetarisch, van Planorbarius en van Lymnaeidae waartoe Radix behoort, is bekend dat zij zich als scavengers kunnen gedragen en levende dieren aanvallen, doch meestal dode dieren opruimen.

Analyse van xenobiotische stoffen in mollusken

Het merendeel van de Gastropoden-Pulmonata staan aan de basis van de voedselketen en voeden zich eerder met afgevallen, verlepte of

dode bladeren dan met groen blad. Veel naaktslakken (*Pulmonata*, *Stylommatophora*) maar ook wel huisjesslakken eten vruchtlichamen van *Fungi*. Vertegenwoordigers van het genus *Oxychilus* zijn meestal vleeseters. Bij het voedsel worden veel andere organische bodembestanddelen mede opgenomen. Zowel in het veld als in het laboratorium wordt papier opgenomen. Dit opent mogelijkheden voor voedsel-experimenten met ongelijmd papier waarin stoffen zijn geïmpregneerd. *Basommatophora* en *Prosobranchia* uit het zoete water grazen diatomeeën en epifyten van ondergedoken waterplanten, of nemen, op de bodem levend, bodembestanddelen op met organisch materiaal, of grazen algen van vast substraat. Vooral *Lymnaeiden* en minder de *Planorbiden* tasten ook hogere waterplanten aan.

Aantallen

Lymnaeiden (*Radix* spp.), *Valvatiden* en *Bithyniiden* zijn gewoonlijk in grote aantallen aanwezig. Zij migreren tegen het winterseizoen naar dieper water en overwinteren in de bodem. Het gevorderde seizoen heeft het waarschijnlijk onmogelijk gemaakt levende watermollusken aan te treffen. De geringe aantallen landslakken moeten worden toegeschreven deels aan het gevorderde seizoen doch vooral aan de korte verzameltijd en de geringe oppervlakte die werd onderzocht.

Voor een goede inventarisatie zou op verschillende tijden gedurende het jaar onderzoek moeten worden gedaan.

Toekomstig onderzoek

De heer W.J. Kuijper deelde mij desgevraagd mede dat het Molluskencomité niet beschikt over meldingen van mollusken uit de gemeente Broek in Waterland, zodat een onderzoek naar verandering van de plaatselijke molluskenfauna sinds het begin van de vuilstorting niet mogelijk zal zijn.

Predatoren

Mollusken worden gegeten door zoogdieren, vogels, amfibieën en reptielen. Een aantal roofkevers eet mollusken. Enkele slakken zoals *Oxychilus draparnaudi* en *Zonitoides nitidus* eten onder meer ook levende landslakken. Er zijn ook onder de "schuimers" landslakken die dode mollusken opruimen (*Arion rufus*).